

Sămănătorul

Revistă Literară Săptăminală

Supt îngrijirea d-lor :

D. ANGHEL, ST. O. IOSIF, M. SADOVEANU, G. SANDU-ALDEA, ION SCURTU

PENTRU PARTEA LITERARĂ.

G. M. MURGOȘI

PENTRU PARTEA ȘTIINȚIFICĂ.

Sumarul :

P. DULFU. — Povestea Privighetoarei (poezie).

C. SANDU-ALDEA. — Frații de Cruce. — (nuvelă).

G. MURGOȘI. — O carte engleză despre Romîni.

IZABELA SADOVEANU-EVAN. — I. Al. Brătescu-Voinești : «In lumea Dreptății» (Dare de seamă).

G. V. BOTEZ-GORDON. — Samariteanca (traducere din Edmond Rostand).

I. SCURTU. — Cronică :

Societatea pentru cultura romîni în Bucovina ; — «Școala» din Bucovina. — «Gruî bun» : o carte veche în dialect arminesc — Un ziar german despre răscoalele fărânești.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA :

B-dul ACADEMIEI No. 3. — Str. EDGAR QUINET No. 4.

BUCUREȘTI

EXEMPLARUL :

In țară . . . 20 bani

In străinătate 25 ,

ABONAMENTUL ANUAL :

In țară 10 lei

In străinătate . 12 ,

Routăți Literare

apărute în editura
institului de arte

grafice și
editură

„**Minerva**”

București. — Bd. Acade-
miei 3, — Edgar-Quinet 4

M. Sadoveanu

**La noi,
în Viișoara**

Scriori către un prieten

Prețul: Lei 2.—

I. A. Bassarabescu

Vulturii

Schițe și nuvele

Prețul: Lei 1.50

Virgil Caraivan

La șezătoare

Povești și snoave

Prețul: Lei 1.50

N. Dunăreanu

Chinuții

Schițe
din viața de port

Prețul: Lei 1.50

M. Eminescu

Geniu Pustiu

— Roman inedit —
Ediția II-a

Prețul: Lei 2.—

V. Alecsandri

Teatru IV

Vol. V din opere complete

Prețul: Lei 1.50

N. IORGA

Prin Bulgaria la Constantinopol

Prețul: Lei 2.50

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMINALĂ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA :
B-dul Academiei, 3,
Strada Edgar Quinet, No. 4.
BUCUREȘTI

ABONAMENTUL ANUAL
În țară 10 lei
În străinătate. 12 »

POVESTEA PRIVIGHETOAREI *)

I.

*A fost un împărat — când-va —
Ș'avea o fată, frăcioare,
Așa frumoasă... că la soare
Puteai privi, la dînsu — ba.*

*Îi și mersese vestea 'n lume,
Fecioarei, — și de dor mînași,
Veneai s'o ceară... ce 'mpărați!
Și ce de prinți cu falnic nume!*

*Ea, nici că se uita la ei. —
— «Vrei să 'mpletești cozi albe, fată?»
— «Mai lasă... nu e vremea, tată...
«Să mă măriți cu sila vrei?...»*

*Și 'n pace mi-o lăsa 'mpăratul.
Dar pace fata nu-și afla.
De ziuă cum se lumina,
Ea părăsia tiplii palatului.*

*Și 'n parc, supt tei înfloriți,
Colo p'aleea depărtată,
Stetea lungi ceasuri nemișcată,
Spre plai cu ochii ațintiți...*

*Pe coști' albia un pîlc de mioare.
Mai sus, pe plai... un ciobănel,
Cu trupul tras printr'un inel,
La chip ca un bujor în floare.*

*Pășteaui oițele șirag, —
Iar cel cioban, cătînd spre vale,
Cînta... cînta cu-atîta jale
Și dor, din flueru-ri de fug:*

*Că fata de 'mpărat cu gîndul
Pe altă lume se trezia,
Și-ar fi dorit un veac să stea
În parc supt tei, tot ascultîndu-l...*

*Din ziua 'ntîiu cînd l'a zărit,
La el al fetei gînd rămase,
Și inimu el i-o furase...
Din ziua 'ntîiu ea l'a 'ndrăgit.*

II.

*Prin săli pompoase, printre rînduri
De stilpi măreți, îngrijorat
Se plimbă bietul împărat...
— «Copilo! tu m'ai pus pe gînduri!...*

*«Alțița prinți îmi cer răspuns...
«De ce nu vrei pe nimeni oare,
«Și stai tot tristă, gînditoare?...
«Te mistue vr'un dor ascuns?»*

*«A!... eă stric!... n'am avut tîrie!...
«Ți-am prea dat frîu de la 'nceput!...
Și prinse, din acel minut,
De scurt copila să și-o ție.*

*) Din volumul «Cîntece și povești», ce se va pune în curînd supt tipar.

Palatul închisoare grea
I-se părea acum copilăi.
In foisor, tot timpul zilei,
Cu ochii plînși, la geam stetea.

Doar noaptea, cînd împărăteasă,
Cînd împărat și-ai lui argați
Dormeau în visuri cufundați,
Putea p'alee să mă iasă.

Și fluierul cu dulce graiū,
Atuncî, mă plin de dor și jale,
Mă dureros, plîngea prin vale,
De sus, de pe știutul plaiū.

Întregă noaptea 'ntr'o cîntare
Pe deal flucăul o ducea;
Și 'n parc, ea, pînă 'n zorî veghia,
Sorbindu-î cîntul cu 'nsetare.

III. Cluj / Central University Library

E seară... Iată-mi-o grăbind,
Supt tîi, de veghe iar să stee. —
Pe plaiū tăcere... Dar p'alee,
De-odată, ce zărește-albind ?

Un om ?... o umbră i-s'arată ?...
Domnița 'n loc a 'ncremenit...
Era ciobanul. Blînd, sfîit,
El se apropie de fată :

— «Copilo, chip fermecător !...
«Cu vraja frumuseței tale
«De cînd mă-ai răsărit în cale :
«Astîmpăr ziua n'am, de dor.

«Și noaptea somnul nu mă vine
«Să 'nchiză ochii plînși ai mei...
«Aicî supt înfloriți tîi
«Mi-e gîndul, pururea, la tine. —

«Că zidu 'nalt azi îl sării,
«Ierta-vî îndrăzneala-mi oare ?...»
De-asupra lor, scînteetoare
Luciaū pe boltă stele mîi.

Și-afar' de bolta cea 'nstelată,
Pe lume, cine-î mă zăria ?...
— «Voinicile, lumina mea !...»
Domnița zice îndurerată.

«Ah, te doriaș,... cum florile
«Pierdute 'n noapte nesfîrșită
«Doresc o rază aurită,
«Doresc să vie zorile...

«Dar... nu știî cine-î tata ?... Pleacă
«'Napoî, sîrmane,... nu mă sta,...
«Fugi, fugi, de tîi la viața ta !...»
Și 'n lacrimi graiul i-se 'nneacă.

El o cuprinde 'n brațe. — «Văi !...
«E scris în a vieței carte,
«Să n'avem de noroc, noi, parte ?...
«Mă duc să plîng iar sus, pe plaiū...

«Dar de-ai avea de mine milă,
«De ți-aș fi drag pe cît îmi ești :
«Ce fericiti am fi !... Voi ești
«Cu mine 'n munți să vii, copilă ?...»
.....

De dup'un pisc întunecos
Eșise mîndră luna plină,
Scaldînd văi, plaiuri și grădină,
In valuri de argint lucios.

Era o liniște vrajită
Prin parc, — și-atita farmec sfînt,
Ca nicî-odată pe pămînt —
In noaptea-aceea strălucită.
.....

Copila scoase un oftat :
— «Cu tine 'n codrii vechi, la soare,
«Să ies din astă închisoare,
«O, Făt-frumos de mult visat !

«Din fluier doine de iubire
«Tu să-mi doinești supt brazi, iar eu
«S'ascult pierdută viersul tău :
«Ce dulce vis de fericire !...

«Dar ce loc ne-ar putea 'ndosi,
«Ca nimenea să nu ne vază?...
«Vai, tuta are-oștenă... o groază!
«Ei lumea 'ntreag' ar răscoli!...

«Nu, fericirea nu ni-e dată...
«Fugi, fugi!...» — «Să plec?...
[Rămas bun, dar :»
A doua noapte însă iar
El sare zidu 'n parc la fată.

— «Pe gânduri pentru ce măi stai,
«Copilă scumpă?... Codru-î mare;
«Poteci ascunse, câte n'are!...
«In el trăi-vom ca 'ntr'un raiu.

«Ne-așteapt' o verde poeniță.
«Ah, vino! fii soția mea!...
«Să vezi frumos ce ți-o șede
«Prin munți în straiu de păstoriță.

«Măi paseri ai să-ți cinte 'n zori
«Supt bolți'e cu frunză deasă;
«Veți fi a munților crăiasă,
«Crăiasa văilor cu flori!»

Și îndelung la piept o strînse.
«Tu taci?... Nimic, nimic nu-mă spuși?...»
Ea și-a ascuns la pieptul lui
Bujorii feței sale plinse:

— «Măi fermecat cu munții tăi!...
«Visez?... sînt trează?... nu știu bine...
«Stăpînă nu măi sînt pe mine...
«Ți-s roabă!... du-mă unde vreți!...»

Dar bine vorba nu sfirșește, —
Ce pași s'aud coala'n tufiș?...
Străjeri, un cîrd, veniau pitiș,
Cu lănci în mîni... — «Ah, fugi!...
[grăbește!...»

El dă să scape... dar e sar
Pe urma lui și mi-l apucă,
Tîrîndu-l, la 'mpărat să-l ducă;
Al feței plinset e 'n zadar.

IV.

Un furnicar părea palatul, —
Și iată-mi-î pe amîndoi,
Pierduți ca 'n ziua cea de-apoi,
Stînd față 'n față cu 'mpăratul.

Cu ce ochi, Doamne, căuta
Sărmanul Domnitor la fată!
— «Apropie-te!... blestemată!...»
De amărît, el tremura.

«Acesta e dar înfelesul
«Purtărî tute cam d'un an?
«Te-a scos din fire un cioban?
«Acest mojić ți este-alesul?... —

— «O tată!... nu vorbi așa!...
«Cioban, mojić e pentru tine;
«Ci scump logodnic pentru mine,
«Măi scump decît viața mea!

«Tu, fă ce vreți, că ai putere;
«Dar că să-mi las odorul meu,
«Nu, nu!... ferit-a Dumnezeu!...
«Aceasta una nu mi-o cere!»

— «Așa, copil crescut cu dor?...
«Nădejdea scumpă-a bătrîneții?
«Așa-mă mărești azi fala vieții?...
«Să piară decî al tău odor!

«Acî, supt aste bolți, pe dată,
«Vroiî capul să i-l văd căzînd!...
«Oștenî!... de ce stai?... Măi curînd!...
Copila 'ngălbeni. — «Văi!... tată!...

«Să moară el cînd poruncești,
«Știi tu că mă omori pe mine?...»
— «Să mori, să mori și tu, măi bine,—
«Decît, trăînd, să mă 'njosești!...

«Ce-am zis, e zis!...» Și să se 'ndure,
«Cu nici un chip!... La semnul dat,
Ciobanului i-s'a tăiat
Indată capul c'o secure.

.

Sărmana fată!... când văzu,
Un fier cu ascuțitul rece
Simți prin inimă că-î trece...
Și ling' odoru-î mort căzu.

V.

Tîrziū e, noaptea pe sfîrșite...
Sus, liniște 'n palat... Dar jos,
Prin parc: ce plîns et dureros
Străbate-aleele 'nfrunzite?...

Copila de 'mpărat plîngea
Prin parc pierduta-î fericire.
Iar după multă tînguire:
— «Ah, Doamne!-ascultă ruga mea!

«De ce n'am aripî zburătoare,
«Să părăsesc acest palat,
«Și cuib în codrii deși să-mă cat, —
«Nici om să nu mă văd, nici soare?..

«Cold, pe unde-al meu iubit
«Păzind oițe resfirate,
«Cînta la doine fermecate
«Prin căi din flueru-î vrăjît, —

«Pe-acolo dă-mă de-acuma mie
«Locaș, deșișul tainic, sfînt...
«In pasăre cu dulce cînt
«Prefă-mă, Doamne, pe vecie!...»
.

Ea s'a rugat așa frumos, —
Era atîta suferință,
Atîta dragoste, credință,
Nădejde 'n glasu-î tînguios:

Incît, cucernica-î rugare,
Nălîndu-se la raiū în zbor,
Pe-al lumî sfînt cîrmuitor
Umplutu-l'a de 'nduioșare.

Dorința ei de-î se 'mplini;
De-odată.. aripî îi crescură,
Și pasăre la pene sură,
Ușoară fulg, se pomeni.

Apoi, luîndu-și vînt grăbită,
Pieri 'n văzduh... Și, ah!.. de-atuncî,
Cu ce foc,—prin pădurî, prin luncî,—
Iși cîntă jalca nesfîrșită!

Cîntînd prin codrii visători,
Ea priveghiază noaptea toată,
Precum în parc, supt tei, ca fată,
A priveghiat de-atîtea ori.

De-acee-î zic privighetoare.
Și-atîta farmec pe pămînt
Imprăștie duiosu-î cînt,
Supt raza lunî gînditoare:

Că tot ai asculta cu drag.
Ba stă și-ascultă, fermecatū,
Chiar Doamna nopți cîte-odată, —
Și chiar și-al nopți vînt pribeg.

P. DULFU.

FRATÎ DE CRUCE

— NUVELĂ —

Luî Marin Simionescu-Rîmniceanu.

I.

... Îndoi colțul paginei și se opri din citit. Apoi se rezemă de speteaza scaunului și închise binîșor ochii. Cele ce 'l înconjură se înneacă de odată în întunec... O lume întregă — lumea formelor și a culorilor — pieri într'o clipă, înmormîntată printr'un ușor tremur de pleoape. Și în mintea

lui, tremurătura aceea a pleoapelor deștepta imaginea celei mai de pe urmă înflorări de aripă cu care se stinge o viață...

«Mai există oare lumea externă?» — se întrebă tînărul. Își ținu cîte-va clipe răsufierea și ascultă. Nimic nu se auzia. Nimic nu auzia, nimic nu vedea. Liniște și întunec ca într'un mormint. «Mai există?» se întrebă el din nou. Un miros de floare de tei îi pătrunsese în suflet, ca un răspuns la întrebarea lui, ca un răspuns ce nu suferă îndoială. Era teiul de lîngă fereastra lui deschisă, teiul care prin mireasma florilor lui, mulțumia Firii că trăește.

Constantin Mogoș deschise ochii și surise: «e mai tare teiul de cît *Kant!*». Își impută apoi ușurința cu care a «combătut» pe filosoful german, și începu a citi a doua-oară acele rînduri:

«Întreaga lume exterioară care se află acum în fața mea, cu toată varietatea ei de culori, cu toată strălucirea, cu tot zgomotul ei, e numai atît timp prezentă cît sînt *eû* aci spre a o percepe (sau mai bine: cît timp e aci un oare-care «Eû» spre a o percepe). În momentul în care închid ochii și'mîi astup și urechile și nasul său în care cu un cuvînt cele cinci simțuri ale mele mi-ar refusa serviciul lor, această întreagă lume materială s'a cufundat în neant, nu mai e prezentă, nu mai există. Să fie bine înțeles: nu 'și-a încetat cum-va numai *pentru* mine existența ei. Nu. Efectiv nu mai există».

Tînărul stătu cît-va timp pe gînduri, apoi citi mai departe. Dar după un ceas se simți foarte oboșit. Închise cartea și o așeză la locul ei în dulapul cu cărți. Se plimbă apoi puțin prin odă și scoase după aceea pe *Cyrano de Bergerac* din dulap.

— Asta-î cartea mea! — șopti el și ochii îi luciau de bucurie și în mintea lui cîntău cunoscutele versuri:

*«Ce sont les cadets de Gascogne
De Carbon de Castel-Jaloux
Bretteurs et menteurs sans vergogne
Ce sont les cadets de Gascogne».*

Se așeză la masă și se afundă în citire...

...Cîteva bătăi ușoare în ușă cărora le răspunseră fulgerător de repede svîcnirile aprigi ale inimii lui.

«Ea e!» se gîndi el și un șuvoi de sînge cald îi năvăli în creier cu zgomotul unui torent furios.

— Intră!

Doamna Irena Rămurea intră. Înnaltă, subțirată, mlădioasă, oacheșă, foarte elegant îmbrăcată și foarte fin parfumată.

— *Bon jour, mon cher poète! Ça va toujours?*

Tînărul se sculă repede și se închină fără să zică vre-un cuvînt.

— Nu te deranjez?

— Nu, doamnă!

— Parol?

Privirile ei ispititoare îi pătrundeau în suflet și-l turburau întocmai după cum reactivul energie nemerit turbură de-odată soluția cea mai limpede a substanței cu care poate forma o combinație chimică. Lui Mogoș i se făcu negru înaintea ochilor.

... Să fie el oare osîndit să tremure mereu în fața acestei femei frumoase? O minie grozavă pe el însuși îl zgudui, îi răscoli măruntaiele și i se opri în gît. Tuși. Apoi își aminti că n'a poftit-o să șadă și dete un scaun aproape de ea. Doamna Rămurea se așeză pe scaun și zise:

— *Merçi!*

Iar el răspunse:

— Citeam o carte... dar dacă aveți nevoie de mine, Vă stați cu plăcere la dispoziție.

Cu plăcere?!... A mințit!... I se pare că ea a înțeles că a mințit și se aprinde și mai mult la față.

— Ce carte citiai?

— Pe *Cyrano*, doamnă!

— Iar doamnă? De ce nu'mi zici Irena? Să știi c'am să te spuî lui *Georges*.

Irena Rămurea însoți cuvintele acestea de o minunată încruntare din sprincene și de o drăgălașe amenințare cu degetul arătător de la mîna dreaptă. Apoi cu o uimitoare iuțeală, obrazul ei se luminează de-o dată într'un zîmbet viclean și fermecător.

— Așa-i că ți-e teamă de *Georges*? Hai, vino de-mi sărută mîna să te iert.

Femeia îi întinse mîna în degetele căreia licăreau focuri de briliante. Din mîneca înspumată de dantelă fină, mîna frumoasă, albă și gingașă răsăria ca o creangă 'n floare. Tinărul voi să se împotrivească, dar ochii doamnei Rămurea îi porunciau atît de stăruitor și'l rugau atît de dulce, în cît el ascultă. Se plecă repede, îi luă mîna și o atinse ușor, cu buzele strînse.

— Vai, cum îți ard buzele. De ce arzî așa?

Drept răspuns, Mogoș întoarse capul spre fereastră și se uită la tei; chiar în clipa aceea un val de vînt îi răsuci foile și copacul se învălui în argint de odăjdii vechi.

Iar ea îndreptă asupra tinărului o privire batjocoritoare în care se puteau citi lămurit cuvintele: «ce prost de bădăran!». Tinărul își luă ochii de la tei și se uită la ea. Irena Rămurea surîdea acum foarte veselă, foarte senină, foarte fericită.

— Imi dai voe să-ți fac o rugăminte?

— Anume, doamnă?

Mogoș pronunță foarte solemn cuvîntul din urmă. Și cum se uita la ea, i se păru că vede fugind o umbră pe fața ei. El asemenea această umbră cu a unei păsări în zbor. Era aceeași umbră aproape imperceptibilă care fugia pe fața ei ori de cîte ori se pregătia ca să-i dea o lovitură. Constantin Mogoș era însă hotărît să răspundă scurt, aspru, crud, brutal chiar, spre a rupe odată cu această cucoană frumoasă și perfidă pe care cel mai bun prieten al lui, fratele lui de cruce, Ghiță Rămurea, a avut nenorocirea s'o ia de

soție. De mult se'ncearcă ea să'l prinză în mreșile păcatului. El a simțit însă amarnicul conflict sufletesc ce ea îi pregătia și l'a ocolit. L'a ocolit turburat, încurcat, rușinat de nerușinarea ei. Iar ea, neînțelegind acest suflet cinstit, a urmat asalturile ei, sigură de biruință. Oare de ce se încurca, de ce se înroșia el în fața ei? Nu erau acestea semne destul de lămurite că împotrivirea lui e pe sfârșite? Ea părea a se veseli de această înfățișare a lui, înainta prea mult, dar știa să găsească imediat cuvintul potrivit din care picura o ironie amară ce masca intenția ei grea de păcat. El însă înțelegea pe deplin jocul ei și de multe ori se hotărise a'l curma. Și dacă pînă acum nu a îndeplinit această hotărîre, azi o va îndeplini. Comedia aceasta nu se mai poate prelungi. Ea îi pătiază sufletul. Constantin Mogoș aștepta acum să auză acea rugămintă, presimțind după ea o lovitură la care ardea de nerăbdare să dea un răspuns hotărît, scurt, aspru, tăetor ca o lamă ascuțită. Cît l'a necăjit, cît l'a amărit pe el această cucoană atît de frumoasă, atît de fin parfumată, atît de gingașă și atît de vicleană! Dar ea păru că se gîndește cum să înceapă și într'un tîrziu zise:

— Nu ți-am citit volumul, dar am văzut în «*Vestitorul*» o critică a lui, făcută de un oare-care *Pic*. Cine e acest domn *Pic*?

— N'am cinstea să-l cunosc!

— Te-a cam *pic-nit*! silabisi ea, veselă de acest joc de cuvinte.

El se făcu însă a nu-l înțelege și întrebă la rîndul lui:

— Aceasta era rugămintea pentru care V'ați ostenit să veniți pînă la mine?

Tonul cu care spusese el cuvintele acestea și înfățișarea lui atraseră băgarea de seamă a Irenei.

Pentru întia oară îl vedea așa și se uita la el cu oare-care nedumerire, surîzătoare însă.

— Da!

— Ei bine, doamnă, nu! Nu pentru a afla cine e d. *Pic* ați venit la mine, ci pentru a'mi spune că nu mi-ați citit volumul. Ați făcut foarte bine. D-v, nu puteți înțelege literatura romînească și cu atît mai puțin pe scriitorii tineri, cari își pleacă urechea și sufletul spre milioanele de țărani asupriți pe cari d-v îi desprețuiți.

Ea izbucni într'un rîs batjocoritor, crud și-i zvirli în față un răspuns care-l biciui ca o cravașă:

— Scriitorii tineri!... Scriitorii tineri!... *Mais laissez donc! Ils sentent encore le fumier ces écrivains-là!*

Flăcăul pădurarului Ioniță Mogoș din comuna Sîngeru se rezemă o clipă de masă. Apoi, ca și cum prin această atingere ar fi primit un curent de fluid puternic, se îndreptă de șale, voinic ca un ștejar, tare să rupă 'n mîini un trup de urs. Apoi un cuvînt, un singur cuvînt îi eși din gît, aspru, greu:

— Canalie!

Era fulgerătura de măciucă a țaranului.

Ea se sculă de pe scaun, strînse pumnii și se repezi spre Mogoș ca o cooană trufașă ce se năpustește să bată un servitor obraznic.

— *Ah! Ça !..*— îngină ea și se înneacă.

Își mușcă buzele, apoi și le șterse cu batista. Tinărul încrucișă brațele pe piept și surise a milă. Din toată înfățișarea lui se desprindeau cuvintele: «de îndrăznești să mă atingi, te strivesc ca pe-o omidă». Iar ea scrișni din dinți, neputincioasă, înfrântă, își strînse cu grije rochia elegantă și plecă într'un fișit zgomotos de mătăasă...

Orologiul de la «*Indépendance Roumaine*» cînta la *Paimpolaise*, apoi bătu orele douăsprezece. Mogoș se opri din mers și numără toate bătăile. Apoi porni iar pe calea Victoriei. Ajuns la «Capu' Podului» o luă pe șosea... Trecu de rondul al treilea, lăsă hipodromul la stînga și porni spre pădurea Bănesei. Se odihni puțin la umbra unui stejar și plecă apoi mai departe. Merse cit-va timp pe dreapta liniei ferate în spre Brănești, trecu apoi linia și o luă pe cîmp, pe un drumeac ce șerpuia printre lanuri verzi de sămănături. Un dor puternic de lumina, liniștea și mirosul cîmpului îl mîna înainte.... Cînd s'a oprit, sta soarele 'n chindii. Tinărul se simți foarte obosit. Se lungi în iarbă și își duse mîna la frunte. Ardea. Își pipăi pulsul. Mărunt și des... «Nu-i nimic!» își zise el. «Oboseala și necazul!... Și nemîncarea!». Își aminti de-odată că în ziua aceea nu luase în gură de cît o cafea neagră de dimineață. «Nu-i nimic!» repetă el și întorcîndu-se cu fața în jos, își sprijini coatele în pămîntul ferbinte încă, își îngropă obrajii în palme, închise ochii și se gîndi...

Cînd i-a spus Ghiță Rămurea că vrea să se însore, el nu s'a bucurat de loc. Din potrivă, a simțit o ciudată strînsoare de inimă. I se părea că prietenia lor, frăția lor se va stinge odată cu această însurătoare. Iar cînd însurăței își luă rămas bun să plece în Italia, el simți că pierde pe Ghiță. Două luni de zile cît a colindat ei prin țara muzicii și a cerului albastru, Mogoș a primit numai două ilustrate de la el. Într'una îi scria: «Sînt fericit»; într'alte: «Plecăm miine la Florența». Atît.

Dar la o săptămînă după sosirea lor în București, soții Rămurea l'au poftit la masă. El ține minte și azi puternicile bătăi de inimă cu care a intrat în casa lor.

— A! Domnul Mogoș!... Ce bine-mi pare că Vă revăd. *Georges* mi-a vorbit foarte mult de D-v. în timpul călătoriei noastre de nuntă.

Dar, poftiți, luați loc!.. Vine și el acum. Ah! A fost în adevăr prea frumoasă această călătorie.

El se uita la ea foarte cîstit, foarte cumînte.

I se părea scaldată și acum în lumina Italiei și făptura ei gingașă îi reaminti cele două cuvinte de pe înția ilustrată trimisă de Rămurea: «sînt fericit». Acum părea a'ntelege că fericirea face egoist și-l erta că nu i-a scris și era și el f.ricit de feicirea lui. Își imputa că a fost nedrept cu Irena, condamnînd mai înainte însurătoarea lui Ghiță cu ea. El își făgădui să dea mai des pe la ei. Și a răspuns la fe-ce invitație...

Dar într'o zi cînd stăteau cu toții la masă, Mogoș se pomeni călcat ușor pe picior. Vru să zică «*pardon!*», dar se opri. Călcătura se repetă. El se uită la Rămurea. Acesta părea a nu bănui nimic. Se uită și la soția lui.

Irena îi spunea din ochi: «eū te-am călcat». Înțelese și rămase cîte-va clipe zăpăcit. Urechile începură să-î vijie, contururile deslușite ale lucrurilor să se învâle în ceață. Scăpă furculița din mînă și plecîndu-se spre a o ridica, atinse farfuria care se făcu hîrburî.

— *Les morceaux ne se cassent pas!* — zise ea surîzînd.

De atunci Mogoș înțelese că Ghiță Rămurea e perdut.

Intr'o zi primi de la ea un bilet parfumat prin care'l poftia puțin pînă acasă, avînd a-l ruga să-î facă «un comision». Ea îl primi într'o toaletă foarte provocatoare și după ce îi spuse mai multe banalități politicoase, zbcuni în plîns și-l cuprinse cu brațele pe după gît: «*Georges* mă înșală. *Il a une maîtresse*». Mogoș se desfăcu din brațele ei cu o mișcare repede, aprins de o furie sălbategă și plecă fără să-și ia ziua bună. Din ziua aceea el a venit tot mai rar în casa lui Rămurea; din ziua aceea însă, Irena ardea tot mai mult de dorul de a-l cuceri. Venia la el acasă, îl întreba dacă știe să traducă în romînește cuvîntul «*flirt*» și se amuza de stîngăcia lui, de încurcătura, de neștiința lui de a se purta cu femeile... Dar astă-zî a înfrînt'o. Printr'o singură lovitură năpraznică.

I s'a arătat așa cum e el: tare... «Tare!» șopti el, «tare trebuie să fii în lumea asta! De oțel!... Cine nu e tare, piară!» Mogoș deschise ochii și se pomeni recitînd:

«O luptă-î viața, decî te luptă,
Cu dragoste de ea, cu dor!»

Apoi se uită în jurul lui. Un fir de rochița rînduicîi îi atrase băgarea de samă... De ce se încolăcise oare tulpinița aceea fragedă și subțire pe un fir de griu? Pentru că *vrea* să trăiască și are nevoie de un sprijin pe care să se poată înălța spre lumină, spre viață. Dar ce luptă uriașe a trebuit să poarte spre a se încolăci așa! A strîns firul de griu, întocmai după cum edera strînge trunchiul de ulm... Dar holda frumoasă ce'l înconjoară, ar fi putut, ar putea ea crește oare dacă firișoarele cele mici ale rădăcinilor n'ar storcea neîncetat sucii hrănitori din cel mai mic grăunte de pămînt ce le ese în cale? E crîncenă lupta aceea ce se dă fără zgomot în pămînt. Numai în pămînt? Pretutîndeni!...

El se ridică în picioare și se uită peste cîmp. Țipenie de om!... Un sat îndepărtat se deslușia spre miază-noapte. Spre soare-răsare, o pădure însemna în fund o dungă sinelie. Drumeacul pe care venise el, șerpuia printre cele două lanuri, se pierdea ca un riū în marea verde a holdelor.

Mogoș porni mîi departe, înviorat de liniștea cîmpului, de răcoarea acestui sfîrșit de zi de Mai. Amurgul risipi taine în văzduh și pe pămînt și încet-încet noaptea veni. O noapte în care se închegase cel mai greu întunerec. Tinărul mergea mereu înaintea și se gîndia la cele întimplăte... În sfîrșit acum a scăpat de Irena Rămurea, de această întrupare a răutăței, a păcatului... Cine știe: poate că ar fi căzut în ispită de mai urma acel joc primejdios!... Să cază în ispită? Nu! Intregul lui suflet curat se răzvrătia la acest gînd. Nu! El ar fi călcat'o mai curînd în picioare de cît să se plece să-î sărute

buzele moi, rivnitoare de plăceri... Dar acum o întrebare se năştea în sufletul lui: ce va face Irena? Va spune ea ceva lui Ghiţă?

Şi ce va face acesta? Dar el, Mogoş, să tacă? Să tacă, ori mai bine să-î spue tot? Da! Să-î spue! Nu! Să-î scrie. Să-î scrie cum îl călca pe supt masă cu piciorul, cum într'o seară l'a rugat s'o însoţească pînă la Ploceşti, cu gînd de a descinde la acelaş hotel, în aceeaşi odă; cum i s'a atîrnat mai apoi de gît, plîngînd: «*Georges* mă înşeală!».

Să-î scrie tot, tot, tot. Să fie o scrisoare frumoasă, cu un sfîrşit dîios: «M'am deprins să citesc numele de Rămurea şi nu pot suferi ca el să fie terfelit. Iartă decî pe cel ce-ţi scrie cele de mai sus». Nu! Nu-î plăcea acest sfîrşit. Ah! De ce 'şi bate el acum capul cu lucruri de-astea?!

Şi Mogoş iuţi pasul. Mergea acum de-a dreptul peste cîmp: prin grîu, prin porumburi, prin pîrloage.

De vre-o două ori se împedică în nişte rugî de mure şi fu aproape să cadă. Dădu mai apoi într'un mărăciniş care-î zgîriie mîinile. Se simţea foarte obosit, sleit de ori-ce putere. Şi nici o lumină, nici un zgomot, nici un semn de viaţă... Cît ar fi dat el să auză un scîrîit de car, numai o frîntură de cîntec îndepărtat, să vadă numai o pîlpiire de foc. Nimic nu se vedea, nimic nu se auzia. Par'că murise totul. Numai el rătăcia prin întunericul greu, ca o umbră a durerii. Picioarele îi tremurau şi sudoarea îi curgea pe frunte, i se prelingea în şiroaie pe obraji. O sfîrşală mare simţia în toate mădularele, o tristeţă amară în suflet. Mogoş, naturalistul, se analiza ast-fel: «tristeţea mea de acum e expresia lipsei de calorii cuprinse în alimente, urmarea postului de o zi şi o noapte şi a consumării energiei prin drumul făcut de azi de la amiază». Mogoş, literatul, desconsidera aceste «calorii». După el, tristeţea ce-l cuprinsese, plutia pe 'ntinderea ogoarelor pe unde mergea, răsărind din adîncul brazdei rodnice. Era tristeţea şi amarul celor înlănţuiţi de acele ogoare, era tristeţea nopţii însă-şi.

Întunericul era greu şi par'că cerul se coborîse aproape de pămînt. Mogoş stătu o clipă în loc. I se părea că dac'ar innălţa mîna 'n sus, ar da de cer. Apoi porni mai departe, dar după cît-va timp se opri. «Ce să fie asta?» se întrebă el. O mogîldeată neagră sta neclintită înaintea lui. Părea un ciîne mare. Tinărul se plecă să ia un bulgăraş de pămînt spre a da în el, dar cînd se ridică, vedenia perise.

El nu-şi putu crede ochilor şi rămase mult timp incremenit, strîngînd în mîna dreaptă bulgăraşul de pămînt ce curgea acum ţărnă printre degetele lui. «Să fi fost oare cu adevărat un ciîne?» se întrebă el. Dar ce putea fi? Arătare?!... El rise tare: «Nu se poate!». Şi toată lumea de spaimă ce dormita în sufletul lui, se deşteptă de odată şi-î strigă: de ce să nu se poată? Nu i-a eşit oare lui în cale cînd era micşor, un ţap care se da tumba înaintea boilor? Mogoş simţi un fior de gheaţă alunecîndu-î de-a lungul spinării. Apoi o ferbinţeală mare îi porni de la inimă şi el nu-şi mai simţi pălăria pe cap: i se zbirîlise părul. «Nu se poate!» şopti el şi strîse pumnii; apoi ascultă: inima lui bătea, svîcnea, bubuia. O clipă-două fu gata să por-

nească în goană amarnică. Dar nu se mișcă. Scrișni din dinți: «Nu se poate!.. Nu se poate! Dacă e, să vie, să se apropie, s'o prind în brațe, s'o zugrum, s'o calc, s'o strivesc în picioare.... Uite-așa!» Și el izbi năpraznic cu piciorul în pământ. Printr'un curios fenomen sufletesc, el vedea acum în mintea lui pe un alt Mogoș, un Mogoș fricos care fugia ca o nălucă prin grîu, prin ierburi, prin zmîrcui, care cădea, se scula și iar pornia în goană. El însă, Mogoș cel adevărat, stă aci neclintit, tare să înfringă o lume...

Deschise ochii și se uită împrejur, uluit. Apoi îi închise, căci îl orbise lumina. Și numai după cit-va timp putu vedea, putu înțelege. Cimpul rîdea, ierburile se împodobiseră în diamante strălucitoare, pămîntul miroșia ca înmuiat în mireme, ciocîrlile slăviau soarele. Era o explozie de lumină, de cîntece, de viață. Din spre ziuă plouase puțin. Mogoș se sculă și porni în spre linia ferată pentru a se întoarce cu trenul în București.

C. SANDU ALDEA.

O carte engleză despre Romîni.

„From Carpathian to Pindus“

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Supt acest titlu D-șoara Tereza Stratilescu (profesoară în Iași) a publicat o adevărată descriere a poporului romîn, o serie de «tablouri din viața romînească de la țară», cum se exprimă autoarea.

Această operă (XII+379 pg., 2 hărți și 63 ilustrațiuni) apărută încă din anul trecut e scrisă anume pentru străini și în special pentru publicul englez, cari știu așa de puțin despre țara noastră și aproape nimica despre «țărani, partea cea mai numeroasă și mai interesantă a poporului romîn!» (Motto, luat din discursul lui Al. Lahovary). Și în consecință, după o introducere istorică asupra plămădirei și formării poporului romîn, cartea e consacrată numai «țăranului».

Față cu numeroasele publicațiuni de geografie (mai puțin de etnografie) apărute în timpul din urmă în țară și în străinătate despre țara și poporul nostru, opera D-șoarei Stratilescu are o deosebită valoare prin materialul ce dă și prin forma supt care prezintă acest material; ea a fost foarte bine primită în străinătate și de străinii de la noi, cari găsesc în cartea D-șoarei Stratilescu «just what we wanted» (tocmai ce noi doream): descrieri de credințe, de obiceiuri, descrieri naturale ale poporului cu care rar vin în contact, dar care văzut chiar în fugă, din tren ori automobil, totuși deșteaptă un viu interes prin portul său pitoresc, prin cîntecele sale așa de caracteristice și prin munca de ciine ce o face tot anul din zori și pînă 'n noapte.

Pentru publicul mare străin, care nu urmărește dezvoltarea unui popor în amănunte și în trecutul său, care nu se prea interesează de starea noastră economică, de comerțul nostru sau de viața păturei noastre orășenești, acel public nu va privi cu nici un interes o carte de cifre și diagrame, de discuții ori polemici, o carte unde poporul nu se vede, iar țara pare ca oricare alta din Europa; dar va citi cu rivnă o carte frumos și ușor scrisă, cu informațiuni asupra unei părți caracteristice a aceluși popor cu caracter etnic și mod de viață deosebit de oricare din Europa. Ne vom face o idee de conținutul acestei opere înșirind aci chiar numai titlurile capitolelor: I Țăranul și pământul; II Țăranul în scara socială, III Țăranul și statul; IV Țăranul și religia; V Țăranul la lucru și în casa sa; VI Țăranul în relațiile sale sociale; VII Țăranul în relațiunile sale cu străinii; VIII Țăranul în petrecerile și distracțiunile sale.

Cartea e ilustrată cu 63 fotografii referitoare la țărani și viața lor (datorite D-lor Cazaban și D. Cădere). În capitolele enumerate mai sus se intercalează nenumărate zicători și versuri populare, iar când vine vorba de cîntecele noastre populare caracteristice, li se dă și melodia; prin această factură în cea mai mare parte descrierea țăranului e făcută prin sine însuși, iar cartea ciștigă mult farmec și devine foarte plăcută la citire. Se înțelege că pentru noi opera aceasta nu are mai nimica nouă; dar pentru străini ea conține un bogat material etnografic și folkloric. Din punctul de vedere al facturii însă ar putea fi tradusă și în românește. Ca probă voi da aci cite-va rînduri:

«Pe atunci erau timpuri grele de suferință, nu timpuri de aventuri romantice și eroism. O prăpastie se deschidea între bogat și sărac, lărgindu-se mereu prin nesațiul primului și sărăcia crescîndă a ultimului... Ură se ivi curînd între cele două clase și ura se personifică în figura faimoșilor *haiduci*, briganzii naționali, care jefiau și chiar omorau pe străinul apăsător, pe boerul nesațios, pe grecul, turcul, ori prințul vîndut streinilor, dar care ușurau suferințele fraților lor țărani prin averea luată de la cei bogați. Viața haiducului era grea; strecurîndu-se ca un lup dintr'o pădure într'alta, singur sau cu o ceată mică, nu găsea nici o dată un adăpost liniștit. Dar țăranul îl iubea, îl ajuta și îl preamărea în cîntecele lui. Haiducul nu mai era aventurierul nobil, care jefuia și el, dar în luptă onorabilă; idealul său era de a răzbuna pe tovarășii săi sărăciți; ei erau ultimele umbre ale unui spirit de libertate din timpurile trecute». — Se povestește apoi despre Haiducul Codreanu, dîndu-se o mulțime de versuri din balada lui Codreanu. «Poporul are multe legende pentru a explica origina animalelor, lucrurilor de pe pămînt și chiar a stelelor din cer. Stelele sint

luminii ce ard în cer pentru oamenii de pe pământ și când un om moare, steaua cade. Stelele căzătoare se numesc și *zmei*, cari de obicei locuiesc în copaci scorburoși; și dacă un copac e presupus că are un zmeu, e bine să i se dea foc; zmeul se aude răgînd înăuntru, pînă moare. Când o femeie a fost cuprinsă de o iubire neexplicabilă și fără rațiune, atunci se zice că o chinuște zmeul, numit și *zburător*, de aceea e o faptă bună să ucizi zmeul când îl întilnești.

«Soarele și luna aū legendele lor, ca și calea laptelui (sau Calea lui Traian sau drumul robilor); stelele cu coadă sînt prevestitoare de război și de vremuri rele.

«Puternicul soare s'a sculat într'o dimineață și se puse în căutarea unei mirese potrivite. Nouă ani pe nouă cai a alergat el prin toată lumea, dar n'a găsit nimic să-i placă, numai că pe tărîmul unei mări a întilnit o ceată de nouă fete, dintre care cea mai tinără ce ședea în mijloc, ca o floare dalbă, le întrecea pe toate prin frumusețea feței, nobleța degetelor și lumina ochilor. Era

Ileana, Simziana,
Doamna florilor și-a garoafelor,
Sora soarelui, spuma laptelui.

Soarele merge drept la ea, laudă grațiile ei și îi propune să o ia pe nevastă, căci în toată lumea nu găsește o altă femeie potrivită pentru el. Ileana îi amintește cu sfială: «Cine a văzut, cine a auzit ca fratele să se însoare cu sora lui!» Soarele totuși stăruie și Ileana văzînd că nu e chip de scăpare, îi promite că se'nvoiește dacă va face o punte de oțel peste marea neagră și o scară pînă'n naltul cerului. Soarele bate odată din mîini și podul și scara fură gata...— Și așa se continuă mai departe legenda «Soarelui și lunei».

În altă parte a cărții, se spune:

«Ovreii sînt foarte fricoși, totdeauna se îngrozesc de arme de foc; serviciul militar nu e tocmai pe placul lor. Un ovreiu tînăr — spune o anecdotă — ce era chemat la recrutare, se făcu că e surd pentru ca să scape de armată. Nimic din ce a încercat comisia de recrutare nu l'a putut face să se dea de gol și în fine doctorul zise: «Lăsați'l, e surd a peatra». Dar un soldat din apropierea lui zise cu vocea pe jumătate: «Cine a perdut banu-ăsta?» «Oh! de sigur că eu!» exclamă ovreiu. Și așa se trec în revistă toți străinii: greci, țigani, arnăuți, turci, etc. intercalîndu-se mereu anecdote care le caracteriză viața și judecata.

IOAN AL BRĂTESCU-VOINEȘTI: „Din Lumea Dreptății“

DARE DE SEAMĂ

O dată cu numele de pe scoarța volumului «În Lumea Dreptății», mi se trezește în suflet, deslușindu-se dintr'un trecut (vai!) îndepărtat, chipul studentului Ionel Brătescu, pe atunci debutant în literatură, căci abia publicase cîte va scriori în «Convorbiri».

Pe acele vremuri trăia perdut în necunoscutul Bucureștilor «un popor» care-și petrecea viața bînd cea și vorbind artă și literatură cu un entuziasm și o aprindere care nu odată i-a făcut să vadă cu mirare răsărind soarele fără să-și fi dat seama cum aŭ trecut ceasurile nopții!..

Și iată, îmi răsar în minte una cîte una figurile scumpe ale acestor «poporanî», și «poporance»—așa cum erau odată, cu zîmbetul tinereții și sufletul înflorit de entuziasm și încredere în viitor.

Pe cîți i-o fi doborît lupta grea a vieții și le-o fi schimbat sufletul, veștejindu-le floarea visurilor, stingîndu-le lumina sufletului odată cu zîmbetul tinereții?

Și inima mea și a tuturor celor ce aŭ fost odată «poporul» se întoarce cu evlavie spre cea care a fost sufletul nostru, spre cea mai înaltă și mai ideală figură morală a generației noastre, spre acea figură de sfîntă ce a trăit cu durere o viață închinată ușurării suferințelor altora și a murit realizînd pentru noi toți «idealul moral», spre stăpîna modestului locaș din Str. Scaune, Domnișoara Elena Doctor Proca.

O generație întregă datorim tot ce am avut mai bun și mai ales în noi acestui suflet deosebit, de o bunătate fără margini, plin de milă și dragoste pentru altul, lipsit de orî ce preocupare meschină sau egoistă și atît de modestă, avînd atîta respingere pentru zgomot și reclamă în cît astă-zî, cînd odihnește supt piatra rece a mormîntului, mă simt stingherită să scot din sufletul meu, din sufletul nostru icoana iubită și să vorbesc cu glas tare de toate acele însușiri neprețuite ce alcătuiau personalitatea celei mai alese și mai necunoscute femei din generația noastră.

Dragostea dintre frate și soră, dintre Elena Proca și fratele mai mic, poetul și savantul nostru Doctor Proca, era lumina care încălzea sufletele tuturor celor ce eram odinioară «poporul». Nu știu să fi putut fi alt loc în lume în care să ne fi putut simți mai fericiți, să fi putut

trăi o viață mai largă și mai intensă de cât în acel strimt și întunecos locaș din strada Scaune.

Pare că mă văd în prima zi a sosirei mele din provincie, naivă și lipsită de acea mlădiere sufletească a acelor ce știu zeflemisi și face ironii, zăpăcită și neștiind ce să cred din toate mistificările și glumele cu care «poporanii» mă puneau la încercare și mai ales frații C... care se apucaseră să doboare gloria lui Manolescu actorul, a lui Ioan Nădejde și chiar a maestrului Eminescu.

Noi, Ieșeni, aveam specialitatea naivității de felul acesta, credința oarbă în «oamenii noștri mari», admirația absolută și exclusivă a celor pe care-i socoteam ca pe niște zei, și se poate ușor închipui ce mutră făceam eu, «habotnica de la Iași», în fața acestor sacrilegii ce se petreceau supt ochii indulgenți și plini de zimbet șiret a Elenii Proca și supt imboldul ironiei plină de finețe a tînărului Proca.

În locuința fraților Proca, «poporanii» și «poporance» ne perindam de dimineață pînă 'n seară, erau sau nu erau stăpîniîi acasă. Și cîte probleme, cîte păreri, cîte ipoteze ademenitoare nu se desfășurau în discuția nesfîrșită în care ne perindam schimbîndu-ne mereu de dimineață pînă 'n seară și al cărui ton varia de la misticismul vag și intransigent al bietului doctor Spoialov, la zeflemelele fraților C., sau la entuziasmul cald al vre-unuia dintre poporance. În vremea aceasta Ypsilante (cum botezasem nu știu pentru ce samovarul), ne cînta, sfîrșind încet, parc'ar fi tors la caerul vremii; iar prietenul Eracle L... ne pregătea paharele de ceaiu, căci nu mai el cunoștea taina de a face să strălucească sticla proastă de Azuga ca cel mai fin cristal de Bohemia!...

Adevăratele petreceri artistice erau însă seara, cînd era printre noi «Ileana», cum îi ziceam cu dragoste toți domnișoarei Proca, și la îndemnul ei d. Proca ne citea versuri, sau ne cînta maestrul Kiriac cu glasul lui dulce primele sale compuneri, fermecîndu-ne cu acel «ceva» duios cărui nu-î putem da nume, atît de caracteristic muzicei sale, sau ne improviza Costică C... cîte o scurtă și strălucită paradoxă pe care ne-o impunea cu puterea covîrșitoare și graiul său cald și convingător, pe cînd Ionel Brătescu umplea coli de hirtii întregi cu caricaturi. Pare că am și acum înaintea ochilor șirul nesfîrșit al figurilor de grotești, idioți și alți oropsiți ai soartei pe care-i schița din cîte-va trăsături, cu o repeziciune și o măiestrie surprinzătoare.

Darul acesta al caricaturii era singurul talent cu care se producea Brătescu în «popor». Despre încercările sale literare nu vorbea și nici noi nu vorbeam, de oare-ce cu intoleranța acelei vîrste delicioase

și nesocotite, nu recunoșteam nici un talent celor ce scriau la Convorbiri!...

Maî târziu, cînd ne-a împraștiat suflarea aspră a realității, gonindu-ne la întîmplare pe căile vieții, am urmărit cu dragoste și emoție pe cei maî aleși dintre noi și printre ei era și Ionel Brătescu.

În viață ca și în opera lui am găsit mereu aceleași năzuințe spre ideal, aceiași curăție sufletească, aceiași rezervă mîndră și demnă față de lumea zgomotoșilor ce aū năvălit cu sălbătăcie barbară în spre locurile cele dintîi, aceiași siială de a-și face drum printre ei ca să ajungă acolo unde trebuie să fie, aceiași atitudine sufletească ca cei maî distinși dintre noi, ca frații Proca.

Opera lui întregă îmi apare ca povestea sufletului său cinstit și drept, luptînd să-și menție idealul din tinerețe, în mijlocul desfășurării sălbatice de pofte, în goana aceasta nebună pentru a ajunge. E povestea durerii cu care-și face loc în viață cel ce a căpătat și a păstrat raza de lumină a cinstiții din părinți și din cele dintîi vise ale tinereții, cel ce simte covîrșitor în sîngele și nervii săi nevoia de a fi curat sufletește și rămîne cu credință nestrămutată în ideal și dreptate socială.

Aceasta e povestea lui Rizescu, eroul nuvelii «În lumea dreptății», povestea lui și a autorului, dureroasele drame ce se petrec în intelectualul, ce a căutat cu toată ardoarea unui suflet nou și netrăit să se ridice la cel maî înalt nivel moral și cultural la care poate năzui omul cult din vremurile noastre, pentru a fi apoi silit să trăiască într'o lume închisă oricărei aspirații, oricărei lucriri de ideal și cugetare.

S'a pregătit pentru viață Andrei Rizescu trăindu-și tinereța în lumina poeziei și a muziceii, supunîndu-și și mlădiindu-și sufletul pentru a atinge acel miraj de umanitate și dreptate absolută cē ni-l desfășoară cugetarea și filosofia modernă. S'a pregătit pentru viață creîndu-și un suflet în care nevoia aceasta de poezie, idealitate și cînste curată era covîrșitoare.

Și astfel pregătit, e aruncat de aspra și neînduplecata nevoie de a trăi în provincie, în mijlocul unei lumi a cărei mentalitate și nivel cultural e așa de bine redată în modul cum petrece, în acel admirabil tablou al sindrofiei de la Vineanu, a cărei moralitate se desfășoară cu toate cruzimile realității în lupta dintre cele două tabere de advocați cu Vineanu și Berlescu în cap, stăpîni absoluți, rînd pe rînd, pe conștiința magistraților, după cum sînt la putere.

E toată nuvela «În Lumea Dreptății» un rechizitoriū aspru în po-triva acestui mediū în care nu e loc pentru personalitatea unui om

crescut în atmosfera de curăție sufletească, de dragoste gingașă și poezie simplă din casa părintească pe care o evocă atît de duios autorul în nuvelele «Simbătă» și «Moartea lui Castor».

E o destăinuire a tuturor amărăciunilor personalității distinse ce a crescut în acel cuib ferit de atingerile urite ale realității, a omului cu gusturi subțiri de intelectual, covârșit de dorința de a trăi viața curată și înaltă, visată odinioară cu «poporul», și care trebuie totuși să trăiască în «ticăloșia» vieții de tribunal și din această ticăloșie.

Sînt acolo toate problemele învîrtite de atîtea ori în mintea chinată a celui ce trebuie să sue în sudorile frunții calvarul vieții în în lupta pentru pîne, cu grija de a nu se depărta o clipă de «cărarea îngustă care poate să convie unei inime oneste», cu groaza de a nu se lăsa momit de virtejul ispitelor pe marginea prăpastiei în care simte că s'ar prăbuși, odată cu idealul sufletului și lumina rațiunei, viața lui însăși.

E mai mult de cît o satiră socială, e strigătul sfișietor al unui om ale cărui rane sîngeră, e puterea de emoțiune cuceritoare izvorită din sinceritatea unei «indignări ce merge pînă la marginile nebuniei».

E zbuciumul unui suflet în care credința în ideal nu poate să moară și care simte totuși în flece minută că știința, inteligența, munca uriașă, sînt zadarnice, căci: Judecătorul are la îndemînă ace subțiri care nu lasă nici o urmă» și care fac acele rane invizibile prin care se scurge toată energia în zadar...

Cu cîtă revoltă, cu ce amar dispreț și deznădejde adîncă face Brătescu analiza sufletului și activității judecătorului, la începutul nuvelii «Din Carnetul unui Judecător». Mizantropia cea mai desăvîrșită trebuie să fie urmarea cea mai firească pentru cel ce nu vede din omenire de cît:

«Zilnic defilare a unor oameni, care vin urîțiți, cu vinele gîtului umflate de grija pierderii saŭ a cîștigului adese neînsemnat...», de zilnica defilare a urei, rapacității sălbatice și meschinăriei omenești supt toate formele.

Și totuși cît de departe de starea aceasta e sufletul celui ce mărturisește cu acea adîncă părere de rău:

... Cite inchitați strigătoare nu e silit judecătorul să săvîrșească pentru respectarea legii și de cite ori nu rămîne cu inima strivită de pasul greoi al principiului triumfător».

Abia s'a stins gîndul acesta și orice urmă de dezgust, orice pornire de ură se șterge. Din toate amărăciunile bietului judecător, din toate îndoielele și dezgustul său de oameni nici urmă în carnetul răsfoit de autor. Pretutindenî milă largă pentru oropsitul și întune-

catul împricinat de la țară, care nu găsește nicăiri dreptate, dar în care totuși mai licărește pe ici pe colo umanitate și sinceritate.

Singurul punct de reazim în mijlocul dezgustului ce înecă sufletul tânăr care pătrunde în așa zisă «lume a dreptății», pregătit cum era Rizescu și se găsește în fața uriciunii sufletești, așa cum se arată ea celor din lumea dreptății și la cei ce alcătuiesc acea lume a dreptății, e mila pentru nemărginita suferință a celor slabi și mici, urșiți să fie învinși în brutala și nedreapta luptă a vieții.

(Sfârșitul în nr. viitor).

IZABELA SADOVEANU-EVAN.

EDMOND ROSTAND

S A M A R I T E A N C A

EVANGHELIE ÎN 3 TABLOURI

tradusă de

G. V. BOTEZ-GORDON

BCU Cluj / Central National Library Cluj

SCENA III-a

ACEIAȘI, ISUS ȘI APOSTOLII.

PĂSTORUL.

Jidani! sunt!... Jidani!

STRIGĂTELE TUTUROR.

Păgini!... I-alungați!...

PREOTUL.

Ba nu, ci dispreț lor!

NEGUȚITORUL.

Ăst loc li 'l cedați

Cu scîrbă!...

ZRIEL.

Eū nu plec!

UN TINĂR.

De ce?

AZRIEL.

O să vie

Fotina la apă.

TÎNĂRUL.

Ba haide!... Minie
Ca noi toți le-arată și hai!...

ALT TÎNĂR. (Către celalt, arătându-l pe Azriel),

Ia-l!...

PETRU. (Către Samaritenii cari se îndepărtează).

Cum oare

Nu spuneți?

ANDREI.

Ni-î foame!...

UN SAMARITEAN.

Sunt spini de mâncare!

BEȚIVUL.

De vreți masă bună, va fi scump amar,
Vă ia, zău, și pielea 'n Sichem...

PETRU (cu tărie).

In Sichem!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

UN BĂTRÎN.

Sichem drag, porecla aceasta-î ocară!..

UN ÎLÎNĂR (către Apostol),

Băgați voi de seamă! Să nu suim iară
La vechiu-vă templu cu oase-a-l minji!...

(Va urma).

CRONICA.

I. Cărți.

Un izvor de informații interesante despre activitatea culturală a fraților bucovineni este «Raportul Comitetului societății pentru cultura și literatura română în Bucovina, pe timpul de la 1 Ian. 1905 pînă la 31 Dec. 1906, Editură proprie.» Cernăuți. 1907; pag. 64 în 8° mare.

Societatea întreține internatul de băieți romini «Francisc Iosif I», ale cărui «bine-faceri au început a se revărsa tot mai departe și mai departe»; internatul este așezat acum într'o clădire nouă, proprietate a societății. În internat au fost primiți în cei 10 ani din urmă 1600 elevi, iar cheltuiala a fost de aproape 370.000 coroane în total.

Fără să aibă la îndemină fonduri mari, societatea s'a îngrijit și de alte probleme naționale, fie literare și culturale, fie economice, ale Bucovinenilor.

Ast-fel a hotărît să editeze poeziile postume ale lui Adrian Forgaçi, tînărul poet bucovinean, stîns prea de vreme; revistei «Junimea literară» i s'a dat o subvenție; s'a tipărit pe cheltuiala societăței și un «lectur» (manual de lectură) și un dicționar german de d. G. Buliga, pentru clasele romîne ale gimnaziului cernăuțean. Societatea a sprijinit și școala romînească particulară din Broscăuți, înălțată ca zid de apărare împotriva rutenizărei, care-i amenințătoare în acele părți; de asemeni a sprijinit pe industriași și meseriași.

Biblioteca societăței are 5000 de volume și sporește mereu. În raport se amintește cu vădită mulțumire sufletească și participarea societății la «marea expozițiune generală a Romîniei în amintirea mai multor evenimente importante ale poporului romîn în totalitatea sa, iar în special ale populațiunei din Regatul Romîniei.»

Conducătorii harnicei societăți, președintele D. cav. de Bejan, vice-președintele d-r Al. baron Hurmuzachi, secretarul Dori Popovicî, precum și ceilalți membri, sînt vrednici de lauda obștei romînești, pentru faptele lor bune. Le dorim activitate spornică și pentru viitor.

II. Reviste.

«Reuniunea școlară romînă din Bucovina» își are, din Mai, organul său *Școala*, revistă lunară. Apare în Cernăuți, pg. 32 în 8°; abonamentul 6 coroane pe an; un număr e 60 bani. În n-rul întîiu, bine alcătuit, întîlnim articole interesante de d. S. Pușcariu, despre termenii «dascăl, învățător, institutor», d. G. Tofan, despre programul revistei, dd. G. Rotariu-Rotică, I. I. Nistor, Leonida Bodnărescul, G. Codrean. Sînt și informații școlare și literare.

În *Graț bun*, n-rul cel mai nou (11—12), d. N. Bațaria publică o prețioasă descoperire a unei vechi cărți romînești în dialect armînesc:

«Noua pedagogie saŭ abecedar ușor pentru copii să învețe carte romînă-vlahă, etc., alcătuit și îndreptat de sfinția sa părintele Constantin a lui Ucuta, Voscopolean, arhivar și protoereu în Posnania din Prusia de miază-zi și grație lui dat la tipar pentru fala neamului la Viena, 1797, Tipografia Marchizilor Pulii.» D-l Th. Capidan se ocupă în mod critic și obiectiv de rostul instituțiilor de cultură ale Armînilor.

III. Ziare.

Ziarul german *Bergisch-Märische Zeitung*, de la 17 Aprilie, are la loc de frunte un articol amănunțit care expune cu dreptate și cu simpatie pentru Romîni răscoalele țărănești de la noi, osîndind aspru minciunile și calomniile presei străine evreicști. Printre alte dovezi se citează și comunicările prețioase ale d-lui locotenent Simboteanu — care a făcut practică militară în regimentul de husari prusieni 11 din Düsseldorf — asupra atitudinei perfect ostășești și brave a trupelor noastre.

Cărti

apărute în editura Institutului de arte grafice „Minerva“
Bulevardul Academiei, 3. — Edgar Quinet, 4.

AUTORII CLASICI

L. B.	L. B.
ALECSANDRI V. — Poesii 1.50	EMINESCU M. — Poesii postume 1.50
— Teatru, vol. I 1.50	— Scrieri politice și literare 2.—
— Teatru, » II 1.50	— Literatură populară 1.50
— Teatru, » III 1.50	FILIMON N. — Ciocoiți vechi și noi 1.50
— Proză 1.50	ISPIRESCU P. — Legendele său basmele Rominilor 1.50
ALECSANDRESCU GR. — Versuri și proză 1.25	NEGRUZZI C. — Proză 1.50
BĂLCESCU N. — Istoria Rominilor supt Mihai-Viteazul 1.50	ONOBESCU AL. — Vol. I. Opere complete 1.50
BOLINTINEANU D. — Poesii 1.50	PANN ANTON. — Opere complete 1.50
CREANGĂ I. — Opere complete. EMINESCU M. — Geniu pustiu 2.—	

NB. — Toate aceste scrieri — exceptînd „Poesii Postume“ și „Geniu Pustiu“, de Eminescu, — se găsesc în ediții de lux . . . a Lei 3.— vol

AUTORII CONTIMPORANI

L. B.	L. B.
ALDEA-SANDU C. — În urma plugului 1.50	HODOȘ CONSTANȚA. — Frumos 1.50
— Drum și popas 1.25	IORGA N. — Cuvinte adevărate 2.50
BÎRSAN Z. — Visuri de noroc 2.—	— Drumuri și orașe din România 2.50
BELDICEANU N. N. — Chipuri de la mahala 1.50	— Sate și mănăstiri din România 2.50
BOUREANU EUG. — Povestiri din copilărie 1.50	— Pe drumuri depărtate 1.50
COȘBUC G. — Valuri alinate, poesii traduse din Carmen Sylva 1.50	— Neamul românesc în Bucovina 2.50
CHEŢI IL. — Preludii 2.50	— Neamul românesc în Ardeal și țara ungurească, 2 volume à 2.50
— Foiletoane 2.50	— Gînduri și sfaturi ale unui om ca oricare altul 1.50
— Fragmente 2.50	— Ștefan-cel-Mare și Mihai-Viteazul —.50
CUNȚAN MARIA. — Poesii 1.25	— Istoria Românilor în chipuri și icoane 2.50
DELĂTISMANA CORN. IOANA. — 100 basme pentru copii 2.50	IOSIF ST. O. — Din zile mari 2.—
EMILGAR-GĂRLEANU. — Bătrînii 1.50	— Credințe 1.50
FLAMMARION C. — Tainele cerului (tr. d. H. G. Lecca) 1.50	LECCA G. H. — Poesii 1.50
GENLIS D-NA (de). — Povestiri morale pentru tinerime 1.50	LIVESCU FLOREA MARIN. — Nu se cuvine! 1.50
GORUN ION. — Taina a șasea 1.50	MANOLACHE-HOLDA I. — Fete 1.50
GRIGOROVITZA EM. — Chipuri și graiuri din Bucovina 2.50	

	L. B.		L. B.
PAPAHAGI N. și JULES BRUN .		SADOVEANU M. — Șoimii . . .	1.50
Moșneagulde la munte . . .	1.50	— Povestiri din războiū . . .	2.—
PAUL AUGUSTIN. — Între Someș		— Floare-Oflită (roman). . .	2.—
și Prut . . .	1.50	— Amintirle căprar	
PETRESCU-PETRA N. — Ilie Marin	1.50	Gheorghită	2.—
POP VASILE. — Ris și plins . . .	1.50	SCROB C. — Rouă și brumă . . .	1.50
— Domnița Viorica	2.—	SCURTU AUREL. — Călăuza sta-	
POPOVICI C. AUREL. — Vorbe		țiunilor Balneare și Climate-	
înțelepte	1.50	rice din România	2.50
ROSETTI R. D. (Max). — Între		SLAVICI I. — Vatra părăsită . . .	2.—
Capșa și Palat	2.—	— Din bătrini	2.50
Rutenisarea Bucovinei	3.50	TEODORU A. GH. — Din viața	
SADOVEANU M. — Povestiri . . .	1.50	marinarului	1.50
— Crîșma lui moș-Precu	2.—	VOINEȘTIE-BRĂTESCU I. — Nuvele	
— Dureri înrăbușite	2.—	și schițe	1.50

BIBLIOTECA POPULARA „MINERVA”

	L. B.		L. B.
No. 1—3. Istoria populară a		No. 14. Revoluția lui Horia . . .	—15
Romînilor	—45	» 15. Răpirea Bucovinei . . .	—15
» 4. Cîntarea Romîniei . . .	—15	» 16. Cum să ne creștem copii . . .	—15
» 5. Istoria populară a li-		» 17. Păstrarea sănătății . . .	—15
teraturii Romîne . . .	—15	» 18. Ce să citim?	—15
» 6. Revoluția lui Tudor		» 19. 10 Maiū	—15
Vladimirescu	—15	» 20-22. Războiul pentru nea-	
» 7. Perderea Basarabiei. —15		tîrnare	—45
» 8. Unirea Principatelor. —15		» 23. Viața și faptele Mitro-	
» 9. Mihail Coșalniceanu. —15		politului Moldovei	
» 10. Vasile Alecsandri . . .	—15	Veniamin Costachi —15	
» 11. Stefan-cel-Mare	—15	» 24. Aritmetică	—15
» 12-13. Istoria lui Mihaî Vi-		» 25. Femeia în revoluția din	
teazul, de N. IORGA	—25	Rusia de E. Arbore-Ralli —15	

BIBLIOTECA „LIRA ROMÂNĂ” MUSICALA

Conținînd cele mai frumoase romanze și cîntece
naționale romîne pentru voce și piano

NUMERELE APARUTE :

1. Deșteaptă-te Române. Cîntec pa-	11. Cucuruz cu frunza'n sus. Cîntec
triotic.	popular.
2. Luna doarme. Romanză populară.	12. Fetița din acel sat... Arie din
3. Aolen! Arie populară.	Transilvania.
4. Suspine crude. Romanză populară.	13. Popa zice că nu bea. Arie popular.
5. Cit te-am inbit. Romanz. popular.	14. Inimioara mea. Arie populară.
6. Călugărul. Melodie populară.	15. Am un leū și vreau să-l beaū.
7. Pentru tine Jano. Cîntec popular.	Cîntec popular.
8. Doaă fete spală lînă. Arie popul.	16. Pasăre galbenă'n cioc. Cînt. pop.
9. Ce te legeni codrurile? Romanză.	17. Imnul Regal Romān de Hūbsch.
10. Steluța. Romanză.	18. Cîntecul Gîntei Latine.

Prețul unui Ex. 20 bani.

De vānzare la toate librăriile din țară și la Instit. de arte graf.

și edit. „MINERVA”, București, B-dul Acad., 3.—Edgar Quinet, 4.